

EMLÉKEZTETŐ

Az OKA harmadik üléséről (2007. április 17., SZMM, Tükörterem)

Napirend előtt

- **Fazekas Károly**, a kerekasztal elnöke **ismertette a napirendet**: a mai téma **az oktatási rendszer fejlesztésének tudományos megalapozása**; felkért előadó **Csapó Benő**, aki 30 percben prezentálja az előzetesen kiküldött anyagot; a felkért hozzászóló **Halász Gábor** 15 percben reflektálhat; **Brassói Sándor** 10 percben kommentálja az elhangzottakat. Ezt követte a vita. A napirendet a tagok egyhangúán elfogadták.
- A jelenlévő tagok listája megtalálható az 1. mellékletben.

Csapó Benő előadása:

- Egy társadalomban felhalmozott **tudásanyagnak két forrása van: a kutatás és az oktatás**. Az egyik teremti a tudást, a másik szétosztja, megsokszorozza. Mindkettő alapvető fontosságú; kölcsönösen hatnak egymásra. A tudásbázis újratermelődésének ütemét az oktatáspolitikai befolyásolhatja; az oktatáson vagy az oktatás kutatásán keresztül történő **beavatkozással fel lehet gyorsítani a tudás felhalmozódását**. Ennek a folyamatnak egyik központja a **tanárképzés**, ahol a személyes tudás be kerül a rendszerbe. Két OECD elemzés is megerősíti, hogy **a tudásnak meghatározó szerepe van egy régió vagy ország fejlődésében**. Egy országban folyó kutatások nagyban meghatározzák azt, hogy a tudás hogyan képződik és hogy hogyan tud akkumulálódni. Ebben a tekintetben Magyarország nagyon rosszul áll. Az előadó KSH statisztikáit felhasználva párhuzamot állított az oktatás és az egészségügy, illetve az oktatástudomány és az orvostudomány között és bemutatta, hogy **az oktatás sokkal kevésbé tudásintenzív**. Az oktatási rendszerüket radikálisan átalakító országok mindegyikében hangsúlyos szerepet kapott **az oktatás tudományos háttérének megerősítése, az oktatáskutatások fejlesztése**.
- Az előadó számos fontos oktatáskutatással foglalkozó **nemzetközi szervezetre** is felhívta a figyelmet (Education Research, OECD programok). Ezek a szervezetek nagy hangsúlyt helyeznek a **bizonyítékokra alapuló oktatáspolitikára**. Bár a '70-es évek elején állami kezdeményezésre elindult az oktatástudomány fejlesztése, ez a folyamat azonban elakadt és mára nyoma sincs az oktatáskutatás és fejlesztés rendszerének. Mindenek előtt **megpályázható, versenyszerűen szétosztott** kutatási forrásokra lenne szükség ma Magyarországon.
- Az előadó **öt területet** javasol az oktatás terén, ahol különösen fontos lenne a tudományos háttér megerősítése: a programfejlesztés, a tantervfejlesztés és a taneszköz fejlesztés területe; a pedagógiai értékelés és minőségfejlesztés területe; az információs és kommunikációs technológiák területe; a tanárképzés területe; az oktatáspolitikai területe.
- Az előadó **javaslatokat** fogalmazott meg a Kerekasztal, az NFT2 és a Kormány és az MTA számára. Ezeket az **2. melléklet** tartalmazza.

Halász Gábor hozzászólása:

- Az előadó kiemelte, hogy a kutatás és az eredmények megvalósítása közötti kapcsolat **komplex és interaktív**, melynek feltárása egy fontos feladata. Ehhez kapcsolódóan hangsúlyozta a **kutatásfejlesztés és a kutatásfejlesztési innováció közti különbséget**; innováció menedzsmentre és tudásmenedzsmentre is szükség van a tudásbázis felhalmozása során. Az erőforráskorlátok indokolják azt, hogy az eddiginél nagyobb hangsúlyt kapjon a **tudásimport**. Felhívta a figyelmet arra is, hogy az oktatástudományra fordított kiadások **statisztikáiból hiányozhatnak** bizonyos tételek, például egyes kormányzati tevékenység keretében készülő adatgyűjtések, felmérések költségei.
- **A fejlesztésre javasolt öt területen kívül továbbiakat is javasolt**: az oktatás és a gazdaság közötti kapcsolatok felderítésének területét; az oktatás és bizonyos közpolitikai célok (igazságosság, méltányosság, esélyegyenlőség) teljesülésének kapcsolatát felderítő területet; az életen át tartó tanulás területét.

- A tanulmány kiegészítésre szorul annak tekintetében, hogy miként képzei el a létrehozandó **intézményrendszer finanszírozását**. Az NFT II. keretén belül nagyon fontos, hogy az oktatáskutatói rendszer létrehozását és fejlesztését szolgáló programok is szerepeljenek. Véleménye szerint az oktatásra vonatkozó kutatás és fejlesztés politikát érdemes behelyezni a kormányzat **átfogó kutatásfejlesztési és innovációs politikájába**, mert csak ez garantálhatja a rendszer működésének stabilitását. Kiemelte azt a sajnálatos tény, hogy az Oktatási Minisztériumnak a saját területének fejlesztésére vonatkozóan nincs semmiféle stratégiája.
- Az előadó javaslatot tett arra, hogy az OECD-nél kezdeményezzék, hogy vizsgálja meg a magyar oktatáskutatói rendszerét, és ebből készítsen a Country Report-ot.

Brassói Sándor hozzászólása:

- Amellett, hogy elismeri azt, hogy a beszámoló reális képet ad a magyar oktatástudomány mai állapotairól, felhívja a figyelmet arra, hogy számos olyan kutatás és fejlesztés folyt az országban, melyek az elmúlt évtizedekben hozzájárultak a tudástőke halmozódásához az oktatás terén.
- A **tudásimporttal** kapcsolatban azt a problémát emelte ki, hogy az eredmények gyakran **elakadnak** a kutatói szféra szintjén és semmilyen elemzés nem születik belőlük. Problémaként említi azt is, hogy a kutatóhelyek és az oktatáspolitikát irányító közigazgatási szervek között **nincs meg a megfelelő kommunikáció**, nem hangolják össze munkáikat.
- Az előadóhoz hasonlóan fontosnak tartja a bizonyítékokon alapuló oktatáspolitikát, hiszen erre a kutatók mellett szükségük volna a szülőknél és az iskolavezetőknek is. Súlyos problémának tartja azonban, hogy ehhez **nincs meg megfelelő tudás**, és – bár hazánk számos nemzetközi adatfelvételben részt vesz - a hazai oktatáskutatásban nem **készülnek kellő mélységben olyan elemzések**, amelyek az oktatáspolitikai döntéseket meg tudnák alapozni. Vagy ha, készülnek nem jutnak el a megfelelő szintre.

Vita:

- *Liskó Ilona* arról beszélt, hogy tisztázni kell az **oktatástudomány, mint tudományos diszciplína helyét**, és az **adatokat** is ennek megfelelően kell kezelni – úgy, hogy nemzetközileg is összehasonlíthatóak legyenek. Hazánkban a neveléstudományt sokszor azonosítják az oktatáskutatással, miközben más tudományok is foglalkoznak az oktatás kérdéseivel. Magyarországon az oktatáskutatás a minisztériumi háttérintézményi rendszerben kapott helyet, ezért erős a veszélye az oktatáspolitikai és az oktatáskutatói összefonódásának. *Varga Júlia* javasolta azt is, hogy az adatokat az egyes tudományágakon belüli részterületek között is szét kell választani. *Horn György* szerint is fontos tisztázni, hogy mit értünk oktatástudományon, hiszen hazánkban leginkább csak neveléstudomány létezik. *Csépe Valéria* a tanulmány továbbfejlesztésével kapcsolatban megjegyezte, hogy érdemes lenne jobban kifejteni a kutatásra fordítandó összegek és az eredményesség közötti kapcsolatot. Ez a példákban sem az oktatás, sem az egészségügy kapcsán nem szerepelt, pedig sokat árulna el arról, hogy hogyan tudja egy tudományterület hasznosítani a ráfordításokat. *Csapó Benő* szerint az oktatástudomány jelenlegi állapotában tulajdonképpen a neveléstudománnyal egyenlő Magyarországon. Ezt a magot azonban ki kell terjeszteni, hiszen az oktatás kutatása tágabb területet ölel fel, mint a pedagógia kutatása. A pedagógia viszonylag fiatal tudománynak számít a társadalomtudományok között. Ebben a fejlődési szakaszában egy tudományágak számára van arra, hogy más tudományokkal interakcióban alakuljon, mert ez segít kialakítani a saját módszertanát, az alaptételeket és a tudományág határait. Egy tudományág alapjainak letételéhez egy ilyen „interdiszciplináris találkozó” nagyon nagy lökést adhat. Elsősorban ebben segítheti a kerekasztal az oktatástudomány fejlődését.
- *Köllő János* kiemelte a **tudományos minőség** értékelésének kérdését. Véleménye szerint a kutatási-fejlesztési pályázatok értékelési mechanizmusát és a bírálók személyére vonatkozó paramétereket pontosan meg kell határozni a Kerekasztalnak. A külföldi publikációk száma és a nemzetközi kutatási eredményekre való érdemi hivatkozás alapvető szempont kell legyen az elbírálásnál. *Kertesi Gábor* egyetértett abban, hogy a legtöbb társadalommal foglalkozó tudományág idehaza semmiféle külső kontrollal nem rendelkezik és ráadásul rendkívül kontraproduktív is. A nemzetközi versenyben ugyanis három dolog számít: a nemzetközi publikációk száma, a nemzetközi tudományos részvétel és a nyelvtudás. *Lannert Judit* kiemelte, hogy a kutatók között meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy egymás munkájára reagáljanak, hiszen egy tudományág színvonalát növeli, ha reflektál önmagára és megfelelő kritikai közegben alakul. Ennek fórumot kell biztosítani. Véleménye szerint a nemzetközi tudományos életben való részvételt gyakran anyagi tényezők akadályozzák meg. A tudományos

kritériumok minél szigorúbb betartatása és kontollja mellett fontosnak tartaná a tudásmenedzsment kapacitások növelését is (brokerage funkció). *Csapó Benő* aláhúzta, hogy a tudományos minőség szempontjából kulcsfontosságú a pedagógusképzők szakmai színvonalának emelése, a kontraszelekció megfékezése. Világos kritériumokat kell felállítani nemcsak a pedagógusokkal, de a pedagógusképzők szemben is. A most elfogadott mesterszakok szakképzési terve sajnos nem sok jót ígér.

- *Csapó Benő* szerint a **tudásimport előfeltétele** az, hogy itthon is legyen valamiféle felkészült kutatói bázis. *Kertesi Gábor* arra hívta fel a figyelmet, hogy ez a tudás valójában emberek fejében érkezik az országba. Először is erőforrás kell ahhoz, hogy emberek, diákok kijussanak külföldre tanulni és ott a saját fejükben képesek legyenek integrálni a tudást. Majd pedig meg kell teremteni annak a feltételeit, hogy ezek a fiatalok visszatérjenek haza, és képesek legyenek itthon kamatoztatni a tudásukat.
- *Varga Júlia* szerint az oktatástudományban nagyon lassan éreztetik hatásukat az **innovációk**, ezért fontos az újítások bevezetése előtt adatgyűjtés és –elemzés. *Liskó Ilona* és *Kárpáti Andrea* egyetértett abban, hogy a tudományos eredmények, új módszerek elterjesztésére szolgáló folyóiratok felszámolása nagy hiba. *Kárpáti Andrea* szerint az innovációk eljuttatása a pedagógusokhoz kulcskérdés. Ilyen szempontból is felül kell vizsgálnunk a pedagógusképzők és továbbképzők tananyagát. A korszerű pedagógusképzésnek több országban már követelménye az oktatási informatika, nálunk azonban még mindig az oktatás- és neveléstörténet áll a képzés középpontjában. *Nagy József* kiemelte azt is, hogy a tudománynak problémaérzékenyen kell közelítenie tárgyához és a valós kérdésekre kell reagálnia, emellett pedig valós eredményeket kell produkálnia az iskolákban. *Fábri Béla* azt hangsúlyozza, hogy annak a kutatásnak van értelme, melynek az eredményei jelentkeznek az oktatási vagy nevelési tevékenységben. Emellett lerakta voksát az innováció fontossága mellett, mely a megújulás lehetőségét hordozza magában.
- *Csapó Benő* kiemelte, hogy **az adatgyűjtés** önmagában nem tudomány. Tömegével gyűjtünk adatokat, amiből nem lesz tudományos eredmény. Ennek a legfőbb oka az, hogy nincs tudományosan felkészült kutató, aki az adatokban lévő értékes információkat ki tudja nyerni. Ebben *Köllő János* is egyetértett, kiemelve, hogy fölösleges pénzt költeni a feldolgozatlan adatfelvételekre. *Kertesi Gábor* arra is felhívta a figyelmet, hogy a hazai adatgyűjtések módszertana sokszor megkérdőjelezhető, és az egyes adatbázisokat gyakran nem lehet összekapcsolni egymással.
- *Kárpáti Andrea* javaslatot tett arra, hogy a kerekasztal nézzen után annak, hogy az oktatáskutatásra és innovációra fordított **pénzek pontosan hogyan lettek felhasználva**. Az egy kardinális kérdés, hogy a megkapott forrásokat hatékonyan, ésszerűen és szakmailag megalapozottan használjuk fel. *Lannert Judit* szerint ezt egy független szakmai bizottságnak kellene felülvizsgálnia. Felveti azt a gondolatot, hogy ha az oktatásfejlesztés terén engedélyezett a magántőke működése, akkor a fejlesztésekre vonatkozóan ugyanolyan szigorú folyamatszabályozást és minőségellenőrzési kritériumokat kellene előírni, mint az orvostudományi vagy gyógyszerészeti kutatások és fejlesztések esetében. *Csépe Valéria* is egyetértett abban, hogy az oktatásban átfogó minőségbiztosítási- és ellenőrzési rendszert kell kiépíteni a pedagógusok munkájára, a kutatásra és fejlesztésre fordított pénzek felhasználására és az oktatás eredményességének mérésére egyaránt. *Csapó Benő* szerint is fontos a kiadások ellenőrzése, a lesürgetőbb kérdés viszont az, hogy milyen formában kerüljenek felhasználásra azok a hatalmas összegek, melyek az NFT II. keretében az oktatásba fognak áramolni.
- *Horn György* mindezek alapján a Kerekasztal fontos feladata az oktatáskutatáshoz szükséges **intézményi és szervezeti rendszer megtervezése**, és annak kitalálása, hogy hogyan lehet hozzákezdeni ennek az intézményrendszernek a kiépítéséhez. Véleménye szerint a tanulmányt ezzel kellene kiegészíteni.

Az elnök a következő javaslattal élt a téma továbbgondolását illetően: a kerekasztal tagok két héten belül írásban tegyék meg javaslataikat a tanulmány továbbbírására vonatkozóan; a kormánynak és a Tudományos Akadémiának szánt javaslatokról csak azután szavazzon a kerekasztal, miután *Csapó Benő* ezeket beépítette a munkába.

Napirenden kívüli kérdések:

- Az elnök felhívja a figyelmet arra, hogy a Kerekasztal tagjai meghívást kaptak a Pedagógus Szakszervezet most szerveződő akcióhétere a közoktatás kérdéseivel kapcsolatban.
- A következő ülés **május 2-án** szerdán lesz, reggel **9** órakor.

1. melléklet

Jelenléti ív

Tagok	április 17.
Fazekas Károly	+
Ádám György	-
Árok Antal	+
Bajzák Erzsébet M. Eszter	-
Bihall Tamás	-
Csapó Benő	+
Csépe Valéria	+
Gósy Mária	-
Hankiss Elemér	-
Havas Gábor	-
Herczog Mária	+
Horn György	+
Kárpáti Andrea	+
Kertesi Gábor	+
Köllő János	+
Lannert Judit	+
Liskó Ilona	+
Nagyné Román Margit	-
Nahalka István	+
Révész Magdolna	-
Tölli Balázs	+
Varga Júlia	+
Vasa László	-

2. melléklet

Javaslatok

Az oktatási rendszer fejlesztésének tudományos megalapozására, a kutatási háttér kiépítésére

1. Javaslatok a Kerekasztal számára

- 1.1. Minden téma kidolgozása során szerepeljen külön kérdésként a kutatási háttér elemzése és a tennivaló megfogalmazása.
- 1.2. Az OKA folyamat végére nemzetközi szakértők bevonásával készüljön részletes cselekvési terv.
- 1.3. Kormányzati szakértők, jogászok, pénzügyi szakemberek bevonásával készüljön elemzés a szabályozók módosításáról.

2. Fejlesztési javaslatok az NFT 2 idejére (2007-2013)

- 2.1. Az oktatás tudományos megalapozása szerepeljen a prioritások között.
- 2.2. Az időszak alatt történjen meg a kutatási kapacitások fejlesztése – cél az oktatás terén legeredményesebb országok – akkor várható – szintjének elérése.
- 2.3. Az NFT 2 ideje alatt jöjjön létre egy egyszeri interdiszciplináris kutatási program, amely egységes keretbe foglalva létrehozza az oktatás fejlesztésében érintett tudományos diszciplínák (a kognitív idegtudománytól a közgazdaságtanig) keretében működő kutatók hálózatát. (Minták pl. a finn Life as Learning, a brit TLRP.)

3. Javaslatok a Kormány számára

- 3.1. Szülessenek meg az oktatás tudományos megalapozását és bizonyítékokon alapuló irányítását biztosító jogszabályok (tervezetek az USA és a vezető EU országok gyakorlata alapján).
- 3.2. Az NFT 2 végére a Kormány hozzon létre egy Oktatástudományi Kutatási Alapot, amely pályázati rendszerben kutatókat, kutatócsoportokat támogat.
- 3.3. A Kormány vegye át az Evidence-based Education Policy terén született eredményeket, EECD és EU javaslatokat, és egyes tagországok mintaszerű gyakorlatát. Gondoskodjon a szükséges kutatási-fejlesztési, képzési, jogszabályi, és humán-erőforrásbeli lépések megtételéről.

4. Javaslatok a MTA számára

- 4.1. A MTA hozzon létre az amerikai Reading Panel mintájára a legkiválóbb hazai szakemberek és külföldi tagok bevonásával három oktatási testületet: Reading Panel, Math Panel és Science Panel.
- 4.2. Az Akadémia felügyelje a kapacitásbővítés, kutatói hálózat kialakítás folyamatát, irányítsa a kutatóhálózatot a jelenlegi kutatócsoporti hálózat mintájára, biztosítva a működésben a nemzetközi normarendszert és tudományos minőséget.